

Frostating lagmannsrett - Dom.

INSTANS: Frostating lagmannsrett - Dom.

DATO: 2002-10-21

PUBLISERT: LF-2000-1155 - RG-2003-109 (18-2003)

STIKKORD: Rettsforlik/avtaletolkning. Markedsføring. Åndsverk. Markedsføringsloven §8a. Åndsverksloven §1 nr 10 jf §2.

SAMMENDRAG: Husfliden i Ålesund hadde ikke grunnlag for å hindre en nyetablert konkurrent, Søm- og Tekstildesign, i å markedsføre og selge en bunad (Ørskogbunaden) og tre varianter bunadskjorter. Lagmannsretten fant produktene egenutviklede, og ikke identiske, slik Husflidens beskyttelse var begrenset ifølge tidligere inngått rettsforlik. Husfliden var ikke beskyttet etter markedsføringsloven. Ørskogbunaden fyller ikke kravene til åndsverk. Bunadsnemnda o.a. ideelle husflidsorganer, satt ikke med rettigheter til Husflidens produkter, som gav rett til selvstendig inngripen. Intern avtale mellom husflidsorganene om enerett til produktene hadde ingen betydning.

Henvisninger: lov-1961-05-12-2-§1 (Åvl §1), lov-1961-05-12-2-§2 (Åvl §2). lov-1972-06-16-47-§8a (Mfl §8a).

SAKSGANG: Sunnmøre herredsrett Nr 99-01338 A - Frostating lagmannsrett LF-2000-1155 A.

PARTER: Ankende part: Søm- og Tekstildesign AS, Ålesund (Prosessfullmektig: Advokat Christian Garmann, Ålesund). Ankemotpart: 1. Bunadsnemnda for Sunnmøre, 2. Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag, 3. Husflidens Eigarlag, 4. Husfliden AS (Prosessfullmektig: Advokat Jon Ketil Gjørtz, Ålesund).

FORFATTER: Lagdommer Randi Grøndalen, formann. Kst. lagdommer Hilda Gerd Kolbjørnsen. Tingrettsdommer Oddne Hansen. Meddommere: Herreskredder Tommy Olsson, Oslo. Staskledeprodusent Kristbjørg Aldal, Voss.

Henvisninger i teksten: lov-1915-08-13-6-§172 (Tvml §172), lov-1915-08-13-6-§176 (Tvml §176), lov-1915-08-13-6-§180 (Tvml §180), lov-1972-06-16-47-§1 (Mfl §1), lov-1976-12-17-100-§3 (Forsinkelsesrentelov §3)

Saken gjelder krav om stans av markedsføring og salg av husflidsprodukter.

Husfliden AS (Husfliden) i Ålesund har gjennom mange år utgjort senteret på Sunnmøre for omsetning av kvalitetsprodukter innen husflid og kunsthåndverk. Gjennom sitt utsalg har Husfliden som formål å fremme god norsk husflid og videreføre norske tradisjoner. Blant annet selges bunader og tilbehør til bunader tilknyttet Sunnmøre, både ferdige produkter og materialer og mønster til produksjon av bunadsprodukter. Husflidens Sunnmørsbunad og tilbehør er godkjent av Bunadsnemnda for Sunnmøre.

Husflidutsalget i Ålesund kan føre sin historie tilbake til 1911. Det ble stiftet som aksjeselskap i 1926. Aksjene eies av Husflidens Eigarlag.

I september 1998 fratrådte Husflidens daglige leder, Josefine Ertesvåg, og avdelingsleder søm, Ann Kristin Refsnes, sine stillinger og stiftet et eget selskap, Håndverk og Form AS (Håndverk og Form), med formål å selge håndverksprodukter, herunder egenprodusert bekledning ... « bygget på tradisjon fra 1880 og frem til i dag ».

Husfliden AS fremsatte den 28. oktober 1998 begjæring om midlertidig forføyning, blant annet med krav om at Håndverk og Form AS skulle pålegges å unnlate en hver konkurrerende

virksomhet. Under muntlig forhandling ved Sunnmøre namsrett

30. november 1998 ble det inngått rettsforlik. Her forpliktet Håndverk og Form AS seg til ikke å produsere, markedsføre og selge bunader og bunadsskjorter, mønster og manualer som er « identiske » med Husflidens produktspekter på dette området. Dessuten forpliktet Håndverk og Form AS seg til i en overgangsperiode på to år å markedsføre bunader som egenutviklede. Med unntak for skjorter som allerede var ferdigstilt påført mønster, forpliktet Håndverk og Form AS seg også til å produsere og markedsføre en skjorte som « i større grad » avvek fra Husflidens modell.

I ettertid ble det uenighet om forståelsen av rettsforlikets betydning og rekkevidde, om Håndverk og Forms og Husflidens produkter hadde for stor likhet.

Den 25. november 1999 ble det med Bunadsnemnda for Sunnmøre, Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag, Husflidens Venner (senere Husflidens Eigarlag) og Husfliden AS som parter, inngått avtale om beskyttelse, forvaltning og fordeling av rettighetene til Sunnmørsbunadene. Basert på en historisk gjennomgang stadfestet partene Bunadsnemndas enerett til forvaltning av de omtalte bunadene, og Husflidens rett til å produsere, markedsføre og selge disse bunadene.

Den 8. desember 1999 tok så de fire nevnte avtaleparter ut felles stevning mot Håndverk og Form AS. Saken omfattet etter hvert fire produkter - (1) Ørskogbunaden, (2) Norddal herrebunadskjorte, (3) damebunadskjorte (påtegnet skjorte) og (4) festskjorte.

Saksøkerne krevet stans i salg og markedsføring av Håndverk og Form AS utgave og mønster av de fire angitte produkter, og erstatning for tap, basert på krenkelse av markedsføringsloven og for Ørskogbunadens vedkommende også av åndsverkloven.

Sunnmøre herredsrett avsa 16. oktober 2000 dom med slik domsslutning:

1. Håndverk og Form AS plikter å stanse markedsføring og salg av sin utgave/sitt mønster av «Ørskogbunaden».
- 2.
2. Håndverk og Form AS dømmes til innen 14 - fjorten - dager etter dommens forkynnelse å betale erstatning til Husfliden AS med kr 10.000,- kronertitusen. Etter forfall løper forsinkelsesrente som fastsatt i lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.v. §3, 1. ledd, 1. punktum.
- 3.
3. Håndverk og Form AS blir for øvrig å frifinne.
- 4.
4. Saksomkostninger tilkjennes ikke.
- 5.
5. Bunadsnemnda for Sunnmøre, Sunnmøre Frilynte Ungdomslag, Husflidens Eierlag og Husfliden AS på den ene side og Håndverk og Form AS på den annen side, dekker utgifter til fagkyndig meddommer med en halvpart på hver.

Håndverk og Form AS anket rettidig herredsrettens dom så langt den gikk selskapet i mot, for Ørskogbunaden og erstatningens vedkommende, domsslutningen punkt 1 og 2.

Bunadsnemnda for Sunnmøre, Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag, Husflidens Eigarlag og Husfliden AS erklærte i tilsvaret aksessorisk motanke for frifinnelsen i domsslutningens punkt 3, som gjaldt de tre omtalte skjortemodellene.

Virksomheten i Håndverk og Form AS ble imidlertid avviklet, og Ann Karin Refsnes mfl. stiftet i januar 2001 et nytt selskap, Søm- og Tekstildesign AS (Søm- og Tekstildesign), med samme formål for virksomheten som Håndverk og Form. Det nye selskapet overtok varelager og driftstilbehør, samt rettighetene i henhold til rettsforliket av 30. november 1998. Søm- og

Tekstildesign meddelte først sterk hjelpeintervensjon, men etter at Håndverk og Form ble tatt under konkursbehandling 15. februar 2001 har Søm- og Tekstildesign trådt inn som ankende part og overtatt den posisjon Håndverk og Form hadde i saken. Dog har motpartene akseptert at Søm- og Tekstildesign kun skal kunne kreves for erstatning for eventuelt uberettiget bruk fra dette selskaps side, og også kun bli ansvarlig for saksomkostninger for lagmannsretten.

Ankeforhandling ble holdt i Ålesund 18-21. mars 2002. Parts- og vitneforklaringer fremgår av rettsboka. Lagmannsretten har fått seg forelagt et omfattende bilde - og mønstermateriale og under ankeforhandlingen ble også bunader og skjorter utstilt og demonstrert i rettslokalet for gjennomsyn og sammenligning. Lagmannsretten har i likhet med herredsretten vært satt med to bunadsfagkyndige meddommere.

Sakens parter er nærmere presentert i herredsrettens dom side 2 - 3. De fire produktene, Ørskogbunaden og bunadskjortene, er beskrevet i dommen side 3 - 5. Sakens bakgrunn og historikk fremgår av dommen side 5 - 9. Lagmannsretten viser innledningsvis til dette, og kommer nærmere tilbake til detaljene i premissene i nødvendig utstrekning. Med unntak av partsskifte på ankesiden, står saken i samme rettslige stilling som for herredsretten, i faktisk henseende er det tilkommet noen nye bevis.

Lagmannsretten beklager at dom i saken har latt vente på seg.

Søm- og Tekstildesign AS har i det vesentlige gjort gjeldende:

Rettsforliket regulerer med bindende virkning forholdet mellom alle parter i saken.

Rettsforliket begrenser virksomheten mot produkter som er identiske med Husflidens produkter. Motivasjon og kunnskap ved inngåelsen av rettsforliket er av viktig betydning for forståelsen.

Det gjøres prinsipalt gjeldende at Søm- og Tekstildesigns aktuelle produkter ligger innenfor det som er avtalt ved rettsforliket. Det er ingen holdepunkter for at resultatene etter Ragnhild Vogt Svendsens innsamlingsarbeid og rekonstruksjon av folkedrakter på 1920-tallet er overlatt Bunadsnemnda, Husflidens Eigarlag eller Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag. Ingen av disse har rettigheter til dagens produkter. Det foreligger ingen avtale om overtakelse, det eneste man finner i kildematerialet er at Vogt Svendsen ønsket at alle som hadde interesse for draktsaken skulle delta i husflidslagene.

Det er Husfliden som har rettighetene til de produkter som omsettes der, men uten enerett til å produsere, markedsføre og selge produktene.

Ørskogbunaden er ikke beskyttet av opphavsrett, ihvertfall ikke som kan påberopes av noen av sakens parter, og Søm- og Tekstildesigns produktspekter kommer ikke i konflikt med markedsføringsloven.

Det hevdes prinsipalt at Husfliden var og er eneste rettighetshaver, som den som produserer og markedsfører produktene. Under en hver omstendighet var Husfliden legitimert til å inngå rettsforliket i forhold til sine medspillere, som eventuelt ble bundet på dette grunnlag.

Bunadsnemnda er ikke eier av en opphavsrett og står heller ikke i en posisjon til å ha rettigheter etter markedsføringsloven. Bunadsnemndas rolle er i det hele diffus, den er et selvoppnevnt kontrollorgan og i hvert fall ikke et selvstendig rettssubjekt. Ingen kan si noe om hvilke rettigheter Husflidens Eigarlag eventuelt skulle ha til Husflidens produkter. Avtalen mellom ankemotpartene fra 25. november 1999 overfører rettighetene til Bunadsnemnda. Denne avtalen er uten betydning. Ingen kan gjennom en slik avtale stilles bedre eller svekke rettsstillingen for andre. Avtalen er inngått for å klargjøre relasjonene mellom motpartene og la altså rettighetene til

Bunadsnemnda etter forliket. Dette er åpenbart gjort for å komme unna forliket.

Det er Husfliden som er den reelle og egentlig eneste motpart. Det tette samarbeid mellom organisasjonene gjør under enhver omstendighet Husfliden legitimert til å inngå forlik - som den som produserer og markedsfører de aktuelle produktene. Med utgangspunkt i dette hevdes at rettsforliket er bindende i forhold til alle parter og at saken dreier seg om å tolke denne avtalen.

Stridens kjerne ligger i ordlyden - uttrykket « identisk ». Dette betyr helt lik. Identisk betyr noe annet enn « til forveksling lik ». Valg av ordlyd var bevisst, gjennomtenkt og gjenstand for lange drøftelser. Forlikets reservasjon for egenutviklede produkter viser at partene må ha hatt for seg at produktene kunne være så like at de kunne forveksles. Det er ikke uten grunn at identisk ble valgt fremfor andre uttrykk. Det var bekjentgjort i namsretten, før inngåelsen av forliket, at en bestemt Ørskogbunad var modell for den bunad Håndverk og Form skulle utvikle. Begrepet identisk hadde nettopp til hensikt å unngå diskusjoner om skjønnsmessige detaljer for produkter som nødvendigvis er påfallende like. Det er ikke stort spillerom for variasjon for en Ørskogbunad.

Når det gjelder skjortene, var utgangspunktet for rettsforliket at skjortene var påfallende like, og Husflidens aksept av en betydelig grad av likhet. Dette viser valg av begrepet « i større grad avviker » som begrensning.

Formålet med rettsforliket var skifte av fokus i forhold til namsrettssakens utgangspunkt. Rettsforlikets innhold viser at dette skulle avklare fremtidige forhold, det skulle ikke avverge konkurranse, men regulere konkurranseforholdet mellom partene. Husfliden hadde kunnskap om bunaden, var klar over at det dreide seg om en sunnmørsbunad, og kjente til Håndverk og Forms produktspekter. De måtte forstå at den ville bli lik Husflidens egen bunad, og kan ikke høres med at man ikke forstod at det var snakk om å bruke noe eksisterende, eller at det skulle finnes frem til nye broderiroser. Partenes faktiske og rettslige forutsetninger, tilsier at valg av begrepet « identisk » innebærer en innsnevring i forhold til markedsføringsloven.

Det hjelper ikke fortolkningen av rettsforliket og dets gjennomslag at Husfliden i ettertid angrep på avtalen og ordvalgene. Avtalen husflidsorganisasjonene inngikk høsten 1999 hadde til hensikt å ro i land hva man oppfattet som en dårlig avtale, derfor ble rettighetene overdratt i forsøk på å unngå problemet. Dette er uten relevans. Det relevante er at avtalen skal tolkes slik at den innsnevrer Husflidens gjennomslag i forhold til markedsføringsloven. Man visste da avtalen ble inngått at det dreide seg om Ørskogbunaden og hvor like produktene måtte bli. Husfliden vet at den ikke har grunnlag for å gjenta insinuasjonene om at Ertesvåg og Refsnes har utvist uredelighet i forhold til sin tidligere arbeidsgiver.

Herredsretten har rett i at Ørskogbunaden ikke er et åndsverk. Vogt Svendsens arbeid har ikke den nødvendige kunstneriske og selvstendige frembringelse. Ørskogbunaden består av standard grunnelementer, liv, stakk, og forkle, med fine broderier. Broderiene er tatt direkte fra Gjerdeforkleet. Dette dreier seg ikke om noen kunstnerisk nyskapning. Fargevalg og håndverksmessig utførelse er ikke vernet som opphavsrett. Det synes heller ikke som Vogt Svendsen selv har hatt intensjon om å gjøre bunaden til et åndsverk.

Selv om Ørskogbunaden skulle utgjøre et åndsverk, foreligger ingen rettsovergang. Det er ingen holdepunkter for at Vogt Svendsen overdro sine opphavsrettigheter til noen av sakens parter, i hvert fall ikke til Bunadsnemnda som hevder å sitte på disse. Det foreligger ingen avtale og det er ikke betalt noe vederlag. Opphavsrettigheter overdras ved avtale eller arv, åndsverkloven begrenser muligheten til videre overtakelse. Vogt Svendsen er opphavskvinnen til den kjente modell av Ørskogbunaden, men det eneste man vet er at Husfliden, sikkert nok med hennes samtykke, har markedsført og solgt denne bunaden. Det er ikke mulig å konstruere det slik at husflidbevegelsens organer skulle ha fått rettighetene. Det er ikke funnet noe i det historiske materiale om overdragelse

av opphavsrettigheter i Vogt Svendsens levetid. Det gis ingen indikasjoner på at hun ville nektet andre enn Husfliden, som var det organ hun kunne benytte, til å lage hennes verk, og det er neppe sannsynlig at hun ville gitt fra seg sine rettigheter for i så fall å avskjære andre. Det eneste man kan legge til grunn er at Husfliden hadde en ikke eksklusiv rett til å markedsføre og produsere Vogt Svendsens håndverk.

Forutsatt at Ørskogbunaden ikke er åndsverksbeskyttet, oppstår spørsmålet om markedsføringsloven §8a kommer til anvendelse som grunnlag for kravet om beskyttelse, dette gjelder både for bunaden og skjortene. Det er rettslig sett tre terskler som må overvinnes for å oppnå beskyttelse. Det må dreie seg om en original frembringelse, det må foreligge en konkret forvekslingsfare, og det må dreie seg om en urimelig utnyttelse av en annens innsats eller resultater. Det må ses hen til markedsføringslovens formål om å legge til rette for den gode, lojale konkurranse i forbrukernes interesse.

Det er viktig å merke seg at den som skal beskyttes selv må ha frembragt et originalt produkt. Rettigheter etter markedsføringsloven er ikke overdragbare.

Ørskogbunaden er i utgangspunktet original nok til å oppnå beskyttelse etter markedsføringsloven. Det motsatte hevdes å gjelde for skjortene, som er kopier av gamle skjorter med små variasjoner. Skjortene fremstår ikke som en tilstrekkelig original frembringelse for vern etter markedsføringsloven. Det er nok fare for at den alminnelige forbruker vil kunne forveksle de to bunadene, selv om det kyndige publikum vil se forskjell. Hovedvekten her vil ligge på spørsmålet om det foreligger en urimelig utnyttelse. Forvekslingsfarekriteriet innebærer at skaperen lojalt skal utnytte variasjonsmulighetene. Variasjon begrenses av tradisjon, og det må være på det rene at kopi eller rekonstruksjon av en bunad gir lite spillerom i forhold til nyskaping. Det skulle ikke være noen problemer for den alminnelige kjøper å skille mellom skjortene. Mønsteret som er benyttet er tradisjonelt og ikke originalt. Det sentrale i så måte er ikke at mønstrene er like, men at skjortene kan adskilles, også for den som er utrenet. Bruken av kjente trekk begrenser omfanget av beskyttelsen. Ingen har enerett på bruk av tradisjonelle mønstre. Norddalsskjorta atskiller seg også fra Husflidens skjorte ved broderi på selve kragen og ved spiss i stolpen. Skjortene er like, men tradisjonelle, og spillerommet for å unngå identitet er utnyttet.

Ørskogbunaden er ingen nyskaping, den bygger på tradisjon med nyskapende elementer inntatt. Vogt Svendsen har frembragt Ørskogbunaden, hun tok med seg det som var verdt å ta vare på og rekonstruerte dette. Innsamlingsarbeidet bygger på en omfattende innsats fra de frivillige husflidsorganisasjoner.

Ved spørsmålet om det foreligger urimelig utnyttelse av denne innsatsen må det foretas en avveining av interessene, sett hen til at det dreier seg om beskyttelse etter markedsføringsloven.

Frembringelsen av Ørskogbunaden må tilskrives Vogt Svendsen og husflidsbevegelsen. Ingen av sakens parter kan påberope seg Vogt Svendsens ubetalte innsats.

Ørskogbunaden og eventuelt festskjorten er utviklet av Vogt Svendsen og frembringelsen må altså tilskrives henne og den frivillige bevegelsen. Denne innsats kan ikke tilskrives Husflidsutsalget, som ikke har gjort noen egen innsats og derfor heller ikke kan påberope seg markedsføringsloven §8a. Husfliden har fått stilt bunader til disposisjon for markedsføring og salg. Disse rettigheter er ikke eksklusive.

Tidsaspektet må få betydning ved vurderingen av i hvor lang tid Husfliden eventuelt skal få ha monopol på disse bunadene. Det hevdes at eneretten uansett er « utløpt på tid », fordi bunadene er gitt en halvoffisiell status, med Bunadsnemnda som « bunadspoliti ». Dette bør gjøre innpass for

konkurranse større. Husflidbevegelsen har lagt opp til et samarbeidssystem for å holde andre utenfor gjennom sin avtale, med fordeling av eksklusive rettigheter seg imellom.

Det er ikke kommersielt interessant å utvikle ny bunad på Sunnmøre. Ørskogbunaden er den etterspurte, kjent og etablert som den dominerende kvinnebunaden på Sunnmøre. Forbrukerne vil være interessert i pris og kvalitet. I forbrukernes interesse bør ikke markedsføringsloven benyttes til vern om det etablerte og ekskluderende samarbeidssystemet innen Husflidsbevegelsen.

Norakerdommen, Gulating lagmannsretts dom av 24. oktober 1996, som gjaldt to varianter av Rogalandsbunaden, er forskjellig fra vår sak. Her var det den person som oppnådde beskyttelse for sine produkter, som selv med stor egeninnsats hadde egenutviklede produkter for salg i egen butikk.

Søm- og Tekstildesign AS har nedlagt slik påstand:

I hovedanken

1. Søm og Tekstildesign AS frifinnes for så vidt gjelder punkt 1 og 2 i herredsrettens dom.
2. Søm og Tekstildesign AS tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten med tillegg av lovbestemt rente fra oppfyllestidspunktet.

I motanken.

1. Søm og Tekstildesign AS frifinnes.
2. Søm og Tekstildesign AS tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten med tillegg av lovbestemt rente fra oppfyllestidspunktet.

Bunadsnemnda for Sunnmøre, Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag, Husflidens Eigarlag og Husfliden AS har i det vesentlige gjort gjeldende:

Rettsforliket gjelder bare i forhold til Husfliden. De øvrige partene er selvstendige rettssubjekter med egne rettigheter og plikter.

Bakgrunnen for namsrettssaken, hvor rettsforliket ble inngått, gjaldt kun spørsmål som hadde interesse for Husfliden, nemlig konkurrerende virksomhet med Husfliden. Rettsforliket tok opp andre spørsmål enn det som var utgangspunktet og dette ble derfor uklart, men regulerer like fullt kun forholdet til Husfliden. Forliket ble skrevet uten at man visste hvilke rettsregler man hadde å forholde seg til og uten at konkurrentens produkter var kjent. Det relevante begrep ville vært « til forveksling lik ».

Denne sak gjelder Bunadsnemndas produktrettigheter til de angitte produkter og Husflidens rett til å markedsføre og selge disse, og om Søm- og Tekstildesign har etterlignet produktene og utnyttet disse på en rettsstridig måte.

Husfliden har ikke gjennom rettsforliket oppgitt sine rettigheter etter åndsverkloven og markedsføringsloven. Det er ingen grunn til å legge mer i forliket enn hva som følger av det alminnelige produktvernet. I forhold til Husfliden må forliket tolkes innskrenkende, eventuelt må de endringer som er gjort på produktene anses så bagatellmessige at disse fortsatt er identiske. Begrepet identisk kan ikke forstås synonymt med helt lik. Det måtte kommet klarere til uttrykk dersom Husfliden skulle fraskrive seg fremtidig vern.

Avtalen av 25. november 1999 ble av avtalepartene oppfattet som en kodifisering av et langvarig, bindende rettsforhold. Avtalen var ikke foranlediget av saken, men formaliseringen ble aktualisert da man fikk en konkurrent. Avtalen tillegger ingen nye rettigheter og Bunadsnemnda

mfl. hevder ikke sitt produktsrettslige vern på grunnlag av denne. Avtalen har imidlertid betydning som veiledning for det på forhånd langvarig bestående rettighetsforhold. Dette har i lang tid vært slik avtalen beskriver.

Det hevdes at samtlige fire omtvistede produkter er beskyttet etter markedsføringsloven §8a jf. §1. Samtlige produkter er originale og det foreligger en rettslig og faktisk sammenheng mellom skaperen og dagens produsenter eller rettighetshavere. Søm- og Tekstildesigns konkurrerende produkter er etterligninger, med fare for forveksling, og bygger på en urimelig utnyttelse av det andre har gjort før. Det er ikke riktig at de som ikke har skapt produktet selv ikke er vernet.

Ørskogbunaden er også beskyttet etter åndsverkloven §1 nr. 10 jf. §2. Den er et originalt produkt, utviklet av Vogt Svendsen, og er fortsatt vernet mot etterligninger. Kildeskriftene viser at Vogt Svendsen stod bak en individuell og skapende kunstnerisk innsats, som ga tilstrekkelig verkshøyde til å kunne karakterisere hennes Ørskogbunad som et åndsverk. Beskyttet opphavsrett hindres ikke av at skaperens inspirasjon og kreativitet har tatt utgangspunkt i gammel norsk kulturhistorie.

Vogt Svendsen har overlatt til Bunadsnemnda å videreføre bunaden, og på den måten overlatt rettighetene for det som er beskyttet. Det er ikke noe i veien for at rettigheter kan overføres på ideelt grunnlag, slik Vogt Svendsen gjorde. Kildeskriftene viser at hun ønsket at rettighetene til bunaden skulle utøves via husflidsbevegelsens egne organer.

Overdragelsen skjedde suksessivt, uten at det kan påvises en bestemt disposisjon. Husflidsorganisasjonene har kontinuerlig utnyttet produktrettighetene. Husfliden har solgt og produsert bunaden uten konkurranse, og med notoritet stått for utøvelsen helt fra slutten av 1920-tallet. Det må derfor kunne legges til grunn at rettighetene har eksistert og vært synbart utøvet hele tiden.

Wegnerdommen, Rt-1962-964, gir god veiledning for hvilke krav som stilles til et åndsverk. Det vesentlige er at det må ligge en kunstnerisk innsats bak skapelsen av produktet. En håndverksmessig eller kvalitetsmessig god utførelse er ikke nok. Produktet må ha estetisk verkshøyde og altså representere noe subjektivt nytt eller originalt og være resultat av en åndelig innsats. Et åndsverk gir opphavsrett og dermed enerett til utnyttelse og overdragelse.

Det er Vogt Svendsens modell av den frembragte Ørskogbunaden som sådan som er vernet som åndsverk, ikke det enkelte element i bunaden. Det erkjennes at det kan være vanskelig å få slikt vern for broderiene, som ikke representerer noe nytt.

Subsidiært hevdes at denne egenutviklede utgave av Sunnmørsbunaden er vernet av markedsføringsloven. De samme kriterier og krav til originalitet for produktet gjør seg gjeldende her som etter åndsverkloven, men terskelen for vern vil være noe lavere. Det er ikke Husfliden som har produktrettighetene, det er Bunadsnemnda som besitter disse som overtager etter Husflidssamlaget.

En sammenligning av dagens Ørskogbunad fra Husfliden med det fremviste forkleet fra Gjerde i Ørskog, Vogt Svendsens originalbunad fra 1927, og originaleksemplarer av bunader fra krigsårene, samt dagens bunad fra Husfliden, viser at det foreligger en rettslig og faktisk sammenheng mellom Vogt Svendsen, som stod for den originale frembringelsen, og dagens produsent og rettighetshaver.

Når man ser Søm- og Tekstildesigns bunad må det være åpenbart at denne, med unntak av enkelte detaljer, er en kopi eller etterligning av Husflidens Ørskogbunad og dermed til forveksling lik denne.

Denne etterligning representerer en urimelig utnyttelse av den innsats husflidsorganisasjonene i fellesskap har gjort. Søm- og Tekstildesign står ikke for noen selvstendig produktutvikling. Ørskogbunaden, slik den er kjent og etterspørres, har svært få variasjonsmuligheter. Den bunaden Søm- og Tekstildesign har avtegnet har produktrettighetsbeskyttelse, og derfor vil også etterligningen ha det. Konkurrenten har ikke fått noe samtykke til å avtegne og produsere bunaden. Ørskogbunadens utforming bygger på det innsamlingsarbeidet som ble gjort på Sunnmøre fram til 1926. Den konkrete utforming av bunaden er gjennom Vogt Svendsens innsats blitt til ved en kombinasjon av videreføring av deler fra gamle klesplagg, bruk av gamle håndverkstradisjoner og nyskapning. Husflidsorganisasjonene har tatt vare på disse tradisjonene. Når Søm- og Tekstildesign avtegner mønsteret fra en slik bunad, har de « snyllet » på det arbeid og den felles innsats som er gjort gjennom årtier.

De tre skjortemodellene, damebunadskjorte (påtegnet skjorte), festskjorte og Norddal herrebunadskjorte er også beskyttet etter markedsføringsloven som originale produkter. Søm- og Tekstildesigns skjorter er rene etterligninger og bygger ikke på noen selvstendig produktutvikling.

Den påtegnede damebunadskjorten er et originalprodukt, skapt etter forbilde fra en mannsskjorte fra Stranda fra 1812, forvaltet av husflidsorganisasjonene, første gang presentert i 1928, på samme måte som Ørskogbunaden. Festskjorten er et originalt produkt, formentlig skapt av Vogt Svendsen, som tilhører til Ørskogbunaden. Også denne er forvaltet av husflidsorganisasjonene. Søm- og Tekstildesigns dameskjorter er begge tilnærmet identiske med Husflidens skjorter. Mønsterbroderiene viser dette.

Når det gjelder Norddal herrebunadsskjorte, er også denne et originalt produkt, men det er fremkommet for lagmannsretten at denne er laget først på 1970-tallet av Kalla Linge etter modell av en gammel skjorte fra Norddal. Her eier ikke Bunadsnemnda produktrettighetene, men Husfliden har fullmakt som gir rett til å produsere og selge denne skjorten. Søm- og Tekstildesigns herreskjorte er til forveksling lik Husflidens herrebunadskjorte.

Søm- og Tekstildesign har ikke gjort annet utviklingsarbeid enn å kopiere tilfeldig valgte plagg, som alle er laget etter mønster eller forbilde fra plagg som Bunadsnemnda og Husfliden har forvaltet. Det er kun foretatt minimale endringer, uten egenutvikling.

Det er ikke nok å si en bunad med noe avvik fra originalen, heller ikke å endre noe på størrelsen på broderiene på skjortene. Søm- og Tekstildesign baserer seg på rask og effektiv kopiering ved hjelp av moderne hjelpemidler og tidligere erfaring fra arbeid for Husfliden. Dette er uberettigede etterligninger og en urimelig utnyttelse av den enorme innsatsen som ligger bak det frivillige husflidsarbeidet, representert gjennom samtlige ankemotparterers deltakelse og posisjoner gjennom nærmere hundre år, et ideelt arbeid som ingen så langt har profittert på.

Det hevdes at rettsforliket ikke innskrenket det alminnelige produktvernet. Subsidiært gjøres gjeldende at de endringer Søm- og Tekstildesign har foretatt på sin Ørskogbunad er så bagatellmessige at produktet fortsatt kan karakteriseres som identisk. Det samme gjelder skjortene. De forskjeller som kan observeres på Søm- og Tekstildesigns skjorter er så bagatellmessige at heller ikke disse avviker « i større grad ». Det dreier seg kun om naturlige variasjoner på originale produkter.

Bunadsnemnda m.fl. har nedlagt slik påstand:

Hovedanken.

1. Søm- og Tekstildesign AS plikter å stanse markedsføring og salg av sin utgave/sitt mønster

av « Ørskogbunad ».

2. Søm- og Tekstildesign AS dømmes til innen 14 dager etter dommens forkynnelse å betale erstatning til Husfliden AS med kr 10.000,-.

Motanken.

1. Søm- og Tekstildesign AS plikter å stanse markedsføring og salg av sine utgaver/sine mønster av «Norddal herrebunadskjorte», «påtegnet dameskjorte» og «festskjorte».

I begge tilfelle.

1. Søm- og Tekstildesign AS dømmes til å betale erstatning til Bunadsnemnda for Sunnmøre, Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag, Husflidens Eigarlag og Husfliden AS til dekning av disse parters saksomkostninger for Frostating lagmannsrett.

Lagmannsretten bemerker:

Fru Ragnhild Vogt Svendsen og Ørskogbunaden er gjennomgående tema i saken. Den historiske sammenheng og bindeledd dette representerer gjennom det ideelle husflidsarbeidet frem til dagens organiserte bunads- og husflidsvirksomhet er sakens bærebjelke. Det er derfor nødvendig å se tilbake på det ideelle husflidsarbeidets hundreårige historie.

Fru Ragnhild Vogt Svendsen var en pioner og pådriver i det ideelle husflidsarbeidet på Sunnmøre under første halvdel av 1900-tallet. Særlig merkbart for ettertiden står hennes innsats og engasjement for bunadsarbeidet og husflidslagene på 1920- og 1930-tallet. På denne tiden blomstret nasjonalfølelsen og begestringen for « det ekte norske ». Bunadene kom til heder og verdighet igjen og tiden ga grobunn for fremveksten av det ideelle husflidsarbeid og de ideelle organisasjoner, med formål å ivareta tradisjonene.

Utspring for den organiserte bevegelsen på Sunnmøre er det Frilynde Ungdomssamlaget, stiftet i 1894. I 1911 ble Sunnmøre Husflidssamlag stiftet etter initiativ fra Ungdomssamlaget, og samtidig startet Husflidssamlaget husflidsutsalg. Husflidsamlaget er i dag Husflidens Eigarlag og utsalget Husfliden AS. Eigarlaget har gjennom hele sin historie vært eier av husflidutsalget og har for øvrig vært en samlende interesseorganisasjon for husflidslagene.

Bunadsnemndene kan nok i praksis sies gjennom hele denne tiden å ha fungert som en del av husflidsbevegelsen, men ble formalisert først på 1960-70-tallet. Husflidssamlaget og Ungdomssamlaget hadde hver sin bunadsnemnd frem til 1980, da nemndene ble slått sammen. Bunadsnemndas formål er å samle og ta vare på folkedrakttradisjonene og føre videre bunadstradisjonene på Sunnmøre. Bunadsnemnda ser på Husflidsutsalget som et « verktøy » for seg og har i praksis en godkjenningssfunksjon for de bunader som selges gjennom Husfliden. Bunadsnemnda stiller strenge krav til utforming, kvalitet og likhet med det opprinnelige.

Fru Ragnhild Vogt Svendsen var med i denne bevegelsen, med aktiviteten på topp fra 1920 til 1940. I denne tiden og i disse fora ble Sunnmørsbunadene skapt, basert på gjenfundne og innsamlede drakter, plaggdeler og mønstre som modeller. Bunadene bringer folkedrakttradisjonene videre. Ordet bunad eksisterte ikke før 1917 - det var skapt av Hulda Garborg, som over hele landet var en autoritet og inspirator i den nye kulturhistoriske folkebevegelsen, som også omfattet gjenskapelse av drakttradisjoner.

Ørskogbunadens nye historie begynner ca 1920. Ungdomssamlaget og Husflidslaget gikk da i gang med innsamling og registrering av broderisøm (rosesaum og kvitsaum) og sølv, tilknyttet de gamle folkedraktene i distriktet. Samtidig opprettet Ungdomssamlaget et utvalg (nemnd) som ansvarlig for dette innsamlingsarbeidet. Et selvskrevet medlem var den erfarne husflidskvinnen

Ragnhild Vogt Svendsen. Samtidig med dette innsamlingsarbeidet startet hun med å studere draktskikker. Innsamlingene resulterte i en utstilling av de gamle draktdelene under Sunnmørsstevnet i 1926. Man fant at et tilfelle representerte et så fint fargevalg og god utføring at man bygde videre på dette for å utvikle det som senere ble Sunnmørsbunadene for kvinner. Det gamle materialet ga grunnlaget for et omfattende arbeid med å utvikle nye bunader, herunder rekonstruksjon av gamle teknikker, garnkvalitet, plantefarging og mønsterkopiering.

Et gammelt rosebrodert forkle fra Gjerde i Ørskog var blant de gjenfundne plaggdeler. Dette ga inspirasjon for Ørskogbunaden. Denne ble, sammen med en annen gjenskap Sunnmørsdrakt, Norddalsbunaden, presentert på en Husflidsutstilling i 1928. Ørskogbunaden ble også kalt Märthabunaden. Det var denne bunaden kronprinsesse Märtha fikk i bryllupsgave fra Sunnmøre da hun giftet seg med kronprins Olav. Etter hvert ble flere Sunnmørsdrakter utviklet, en for hver bygd, sydd over samme lest, men med ulike broderimønstre som utgangspunkt. Utover 1930-tallet hadde man frembragt ni forskjellige kvinnebunader og dessuten en mannsbunad for Sunnmøre.

Ørskogbunaden er Ragnhild Vogt Svendsens verk. Det er ingen tvil om at det var hun som skapte Ørskogbunaden og derfor også den modellen som i dag er den kjente og etterspurte, mest populære av Sunnmørsbunadene. Ørskogbunaden er etter hvert blitt Sunnmørsbunaden. Ørskogbunaden er ikke en absolutt kopi av en gammel drakt, utgangspunktet er som nevnt et forkle fra Gjerde i Ørskog. Det er broderisømmen på dette forkle som er kjennetegnet for Ørskogbunaden. I sin samtid ble Ragnhild Vogt Svendsens arbeider beskrevet som både nyskapning og rekonstruksjon - hun brukte de ekte, gamle draktene som modeller og diktet videre ut fra dette. Slik også med Ørskogbunaden. Det er ingen tvil om at både det foregående innsamlingsarbeid og selve skapelsen av drakten bygger på en omfattende innsats fra idealistisk innstilte husflidsengasjerte kvinner og deres organisasjoner.

Ørskogbunaden er rikt utbrodert. Broderiene henter sin inspirasjon fra Gjerdeforkleet. Selve draktmodellen er laget over den normallest for norsk bunad som Hulda Garborg hadde etablert. Det skulle være hvit skjorte, forkle, og samme farge i sammensydd liv og stakk. Detaljene i utformingen er imidlertid satt sammen av Ragnhild Vogt Svendsen.

Ørskogbunaden skal foruten å bestå av stakk med fastsydd liv, enten i svart eller blått, bestå av hvit skjorte med hvitt broderi, brodert forkle og veske i samme stoff som stakken, og hvitt hodeskaut. Stakken syes med piperynker eller folder og forkleet har samme lengde som stakken. Forkleet er rikt bodert med roser og lenker, med en type rosebord nederst, som består av forholdsvis høyt rosemønster med lenke som binder rosene sammen. Neste rad har mindre og enkle roser som gjentas ved siden av hverandre uten lenke, tredje rad har litt større roser uten lenker som blir gjentatt på samme måte og til slutt kommer en fjerde rad med roser som er lik den andre roseraden. Broderiene går ikke helt opp til linningen. Nedover langs sidene er det også lenker med tre blomstergrener, annerledes enn lenkene langs nedkanten. Linningen er også brodert, med enkel brodering foran og med roser bak. Bakre del av linningen er kantet med rødt. Livet er kantet med rødt langs halsutringningen og ermeutringningen. Framstykkene på livet har store roser, likedan som de største på forkleet. Veska er kantet med rødt, med broderier fra forkleet.

Slik er Ørskogbunaden kjent, som den modell Bunadsnemnda har godkjent, og som selges gjennom Husfliden i dag. Ragnhild Vogt Svendsen skapte modellen, sammen med Husflidslagets kvinner. Dagens modell er laget over samme lest, man ser det er samme grunnmodell, selv om den er undergitt forandringer. Bunaden er modernisert på 1970-tallet, da det ble utarbeidet ny mal for bunaden. Utformingen av detaljer har forandret seg, men variasjonene dreier seg først og fremst om stoff og garnkvalitet, fargenyanser, teknikk og ny kunnskap om drakthistorie.

Bunadsnemnda er bransjens selvoppnevnte kontrollorgan. Den har godkjent bunaden i henhold til egenbestemte krav om utforming og kvalitet med hensyn til snitt, mønster, materialer, sømteknikk, fargekoder og annet tilfang.

Søm- og Tekstildesigns bunad er sydd over samme lest som Husflidens, både når det gjelder draktmodell og plassering av rosebroderiene. Begge bunader kan gå for å være Ørskogbunaden, slik denne skal se ut og slik den er kjent.

Gjennom 70 år har Husfliden vært alene om det kommersielle markedet for salg av Sunnmørsbunadene - uten åpen konkurranse. Bak dette ligger det idealistiske engasjement som grunnlag, av bransjens egne sett på som et « hellig marked », hvor det vesentlige har vært å ta vare på drakt - og håndverkstradisjoner og teknikker. Ingen har rørt ved dette, før ansatte ved Husfliden sluttet og etablerte egen virksomhet gjennom stiftelsen av Håndverk og Form, etterfulgt av Søm- og Tekstildesign, og på den måten grep inn i det selvbestaltede husflidsmonopolet med konkurrerende næringsvirksomhet. Dette representerte noe nytt og ukjent.

Det er på det rene at det lå en langvarig arbeidskonflikt til grunn når Husflidens leder for bunadssøm, Refsnes og butikkens daglige leder, Ertesvåg, sluttet og startet egen virksomhet. Årsakene til denne konflikten er uten betydning for saken. Husfliden reagerte imidlertid umiddelbart på de tidligere ansattes nye virksomhet som brudd på lojalitetsplikt i arbeidsforhold og illojal konkurranse. Dette var vinklingen av saken da Husfliden bragte den inn for namsretten med begjæring om midlertidig forføyning. Husfliden fryktet konkurranse og tilegnelse av Husflidens egne mønstre og forretningshemmeligheter. Under den muntlige forhandling ble dette utgangspunkt forlatt, og partene forhandlet frem en avtale som skulle regulere det fremtidige konkurranseforhold mellom partene. På dette tidspunkt hadde Håndverk og Form så vidt kommet i gang, og det eneste ferdige produkt var en skjorte. Noen bunad var ikke laget enda.

Rettsforliket som ble inngått 30. november 1998, med Husfliden AS og Håndverk og Form AS som avtaleparter, har i punkt 1 følgende ordlyd:

« Håndverk og Form AS forplikter seg til ikke å produsere, markedsføre og selge bunader og bunadskjorter, mønster og manualer som er identiske med Husflidens produktspekter på dette området. I en overgangsperiode på to år forplikter Håndverk og Form AS seg til å markedsføre bunader som egenutviklede.

Husfliden aksepterer at Håndverk og Form AS selger ut de 59 skjortene som allerede er ferdigstilt påført mønster. Salget skal under en hver omstendighet opphøre fra 1. juli 1999. Håndverk og Form AS forplikter seg til senere å produsere og markedsføre en skjorte som i større grad avviker fra Husflidens modell. »

Dette rettsforliket er bindende for Husfliden og for Søm- og Tekstildesign, som har overtatt avtalepartsposisjon. Tvisten mellom disse to parter må løses ut fra en tolkning av rettsforliket.

Spørsmålet er om de andre husflidsengasjerte parter, som har intervenert i saken, også er bundet av dette, eller om disse på selvstendig grunnlag kan hevde egne rettigheter, som eventuelt går ut over Husflidens rettigheter, og således også kan ha rett til å gripe inn overfor Søm- og Tekstildesigns virksomhet. Dette skal lagmannsretten komme tilbake til.

Lagmannsretten skal først se på fortolkningen av rettsforliket i forhold til Husfliden. Rekkevidden og betydningen av dette beror, foruten ordlyden, først og fremst på partenes ståsted for rettslige og faktiske forutsetninger da avtalen ble inngått.

Fokus må her rettes mot Ørskogbunaden. Det er åpenbart at det var markedet for denne Husfliden først og fremst fryktet. Denne bunaden etterspørres av 80 % av det bunadskjøpende publikum på Sunnmøre. Da Husfliden imidlertid også selger de andre bunadsnemndsgodkjente

Sunnmørsbunadene, er forliket gjort generelt.

Husfliden gikk til namsretten med frykt for at de tidligere ansatte hadde tatt med seg mønstre og opplysninger fra Husfliden til bruk i egen virksomhet. Dette utgangspunkt ble som nevnt forlatt. Forliket innebærer etter sitt innhold en erkjennelse fra Husflidens side om at Håndverk og Form ikke rettstridig baserte seg på Husflidens materiale, og forliket innebærer også en erkjennelse av at Husfliden måtte tåle konkurrerende virksomhet innenfor bransjen. Etter lagmannsrettens oppfatning innebærer også forliket en erkjennelse fra Husflidens side om at denne ikke hadde monopol i bunadsmarkedet og således ikke kunne påberope seg enerett til Ørskogbunaden.

Etter forliket forpliktet Håndverk og Form seg til ikke å produsere, markedsføre og selge identiske produkter.

Husfliden har med støtte fra sine medspillere med styrke fremholdt at man gjennom rettsforliket ikke har ment å fraskrive seg noen rettigheter, verken etter åndsverkloven eller markedsføringsloven, og at rettsforliket derfor må tolkes synonymt med de begrensninger disse lovverk setter. Lagmannsretten er ikke enig i dette. I forhold til de aktuelle produkter har Husfliden gjennom rettsforliket fraskrevet seg eventuelle rettigheter og godtatt en snevrere beskyttelse.

Begrepet identisk betyr helt lik. Dette er et snevrere begrep enn « til forveksling lik ». Når identisk ble valgt for å skille produktene, ligger i dette en aksept av at man manglet eksklusive rettigheter. Det det gjaldt var å ikke kopiere og altså ikke « snylte » på Husflidens innsats og renommé. Begrepet identisk er et bevisst ordvalg i forliket, fremkommet etter langvarige forhandlinger, med advokatbistand på begge sider, dertil var Husflidens møtende styreleder også advokat. Rettighetsbegrensningen etter rettsforliket er snevrere enn markedsføringslovens begrep. Bevisstheten om dette, og gjennomslaget for ordlyden, må ses i sammenheng med at partene under forhandlingene måtte være klar over hvilket bunadsprodukt det dreide seg om. Riktignok hadde ikke Håndverk og Form sin bunad klar for presentasjon, men det er åpenbart at alle var klar over at det dreide seg om en bunad som kunne selges som den etterspurte Ørskogbunaden. Det var denne bunaden som stod i fokus under avtaleforhandlingene, og Håndverk og Form opplyste også hvilken Ørskogbunad som skulle tjene som modell for deres utvikling av denne, nemlig Kirsti Scheides bunad fra 1940-årene. Det måtte være åpenbart at det var uaktuelt å lage en bunad som avvek synbart fra utgangspunktet, med snitt, sammensetning og roseborder. Nettopp fordi man var klar over at bunadene ville være påfallende like (til forveksling like) ble rettighetene begrenset mot identisk. Dette fordi det skulle være mulig å se forskjell på Husflidens Ørskogbunader og Ørskogbunader produsert av konkurrenten. Da kreves etter lagmannsrettens oppfatning heller ikke store forskjeller før Håndverk og Forms bunad går klar av avtalen. Det kunne ikke forventes annet enn at små detaljer skulle skille bunadene. Dette underbygges av at Håndverk og Forms bunader skulle markedsføres som egenutviklede. Dette var nødvendig nettopp for å parere forvekslingsfaren, skape avstand på grunn av likheten, og ta hensyn til Husflidens renommé med bunadsnemndas godkjente bunader.

Resultatet av Håndverk og Forms Ørskogbunad er at man ser broderidetalljer som avviker på forkle og veske (lomme) i forhold til Husflidens modell av i dag. Bunadene er til forveksling like, men ikke identiske. Det er for øvrig slik at så vel Håndverk og Forms bunad, som Husflidens bunad, er synlig annerledes enn Vogt Svendsens opprinnelige modell. Lagmannsretten er ikke enig med herredsretten i fortolkningen av rettsforliket og finner heller ikke at ordvalget i dette skal belastes Håndverk og Form. Husflidens pre, som den har fått ivaretatt gjennom rettsforliket, er den opparbeidede anseelse og kvalitetsstempel den ved hjelp av Bunadsnemnda har opparbeidet for sine produkter. Det er ikke dermed sagt at Husfliden i fortsettelsen skal ha monopol på å selge bunader som publikum oppfatter som Ørskogbunaden.

Den nyetablerte produsenten av Ørskogbunaden har ikke utnyttet Husflidens innsats ved kopiering av mønster. De sømferdigheter og bunadskunnskaper innehaveren har, er heller ikke en innsats som i denne sammenheng kan godskrives Husfliden. Konkurrenten har benyttet Scheidebunaden, avfotografert denne og derfra fått overført mønsteret tegnet ved hjelp av datateknikk. Det ligger ingen urimelig utnytting i at mønsteret kan lages effektivt med moderne hjelpemidler. Det betyr ikke at det ikke er egenutviklet. Vesentlig i denne sammenheng er at Scheidebunaden avviker fra dagens Husflidsbunad.

Andre Sunnmørsbunader enn Ørskogbunaden er det ikke aktuelt å vurdere i forhold til avtalen. Når det gjelder denne, er lagmannsrettens konklusjon at Søm- og Tekstildesign i forhold til Husfliden har holdt seg innenfor avtalen og ikke kan hindres i å produsere og selge den presenterte modellen.

Når det gjelder skjortene, viser lagmannsretten til at rettsforliket også gjelder for skjortene, jf. at dette generelt omfatter bunader og bunadsskjorter og verner Husfliden kun mot identiske produkter. Både kjent og forventet likhet i skjortetilbudet vises av rettsforlikets forpliktelse om å produsere en skjorte som « i større grad » avvek fra Husflidens modell.

Det var bare en aktuell skjortemodell å forholde seg til da rettsforliket ble inngått. Det var en påtegnet dameskjorte, som er den bunadsskjorta som gjerne brukes sammen med Ørskogbunaden. Både Søm- og Tekstildesigns og Husflidens skjorte har påtegnet broderi i frisøm og grunnsøm på arm- og halslinning, langs halssplitt og på skuldrene. Den historiske modell for denne skjorta er for Husflidens vedkommende en herreskjorte som oppbevares på Sunnmøre museum. Søm- og Tekstildesign har i ettertid endret noe på broderienes utforming og plassering på sin skjorte.

Senere er det tilkommet to skjorter til i Søm- og Tekstildesigns produktspekter som omfattes av saken.

Husflidens skjorter dreier seg om en festskjorte, etter modell formentlig laget av Ragnhild Vogt Svendsen som tilhører til Ørskogbunaden, og det dreier seg om en nyere herreskjorte laget etter modell av en gammel herreskjorte fra Norddal. Søm- og Tekstildesign har to festskjorter, en for damebunad og en for herrebunad.

Lagmannsretten har sammenlignet de aktuelle skjortene og finner ingen av disse identiske. De kan nok være til forveksling like, men heller ikke det ville gi beskyttelse.

Både den påtegnede dameskjorta, festskjorta og herreskjorta har varianter i detaljene, først og fremst for broderiene. Søm- og Tekstildesigns påtegnede dameskjorte har som det mest fremtredende trekk annerledes broderier på ermehansjettene enn Husflidens modell. Søm- og Tekstildesign har for damefestskjorta valgt et stoff med løsere veving enn Husfliden. Dette medfører et klart visuelt annet inntrykk ved at mønster/broderi blir større. Begge festskjorter er sydd i tellesøm og uttrekkssøm, med dekor på erm- og halslinning, på skuldre og langs halssplitt. Herreskjorta har broderier på ermlinning og halslinning og stolpe over halssplitt og skulderstykker. Søm- og Tekstildesigns skjorte har til forskjell fra Husflidens skjorte spiss i stolpen og broderi på kragen.

Både Husfliden og Søm- og Tekstildesign har skjorter som baserer seg på gamle skjorter som modell. Det dreier seg imidlertid om tradisjonelle skjorter og tradisjonelle mønstre og det kan ikke legges til grunn at Søm- og Tekstildesign har kopiert Husflidens skjorter eller mønstre. Søm- og Tekstildesign har benyttet seg av og hentet inspirasjon fra tradisjonelt og allment tilgjengelig materiale. Det er ikke ulovlig å bruke tradisjonelle mønstre. Bunadsskjortene dreier seg ikke om et

originalt produkt.

Det er ikke fremkommet noe om at Husfliden, og heller ikke dens samarbeidspartnere har utvist noen egenutvikling eller egeninnsats i forhold til skjortene. Dette vil også ha betydning ved fortolkningen av beskyttelsen. Med så lite spillerom for variasjon som man har for tradisjonelle bunadsskjorter vil også beskyttelsen måtte tolkes ut fra det - og bli desto snevrere. Det skal lite til for at skjorteproduktene ikke er identiske.

Konklusjonen blir derfor at rettsforliket ikke på noe grunnlag kan medføre begrensninger når det gjelder Søm- og Tekstildesigns rett til å produsere, markedsføre og selge sine tre aktuelle skjortemodeller i denne sak. De nye opplysninger for lagmannsretten om Norddalskjortas opprinnelse og eierskap stiller ikke dette spørsmålet i en annen stilling.

Spørsmålet er da om Husflidens samarbeidspartnere, Bunadsnemnda for Sunnmøre, Ungdomssamlaget og Eigarlaget, er bundet av rettsforliket, og om disse kan påberope seg selvstendige rettigheter i forhold til det aktuelle produktspekteret som går lenger enn Husflidens rettigheter i forhold til rettsforliket.

Det er Bunadsnemnda som hevder å ha rettighetene til Ørskogbunaden, prinsipalt basert på at bunaden er et åndsverk og at Bunadsnemnda besitter opphavsrettighetene. En slik rettighet vil ha selvstendig betydning og det er derfor for den videre drøftelse nødvendig å ta standpunkt til dette spørsmål.

Lagmannsretten er enig med herredsretten i at Ørskogbunaden ikke kvalifiserer til å betegnes som et åndsverk. Hvorvidt et produkt utgjør et åndsverk, beror på en helhetsvurdering, hvor det avgjørende vil være om skaperen ved sin formgivning har realisert en ide på en slik måte at det ved verket er skapt noe originalt av kunstnerisk verdi. Det vesentlige ved Ørskogbunaden, slik Ragnhild Vogt Svendsens skapte den, er sammensetningen av broderiene, unnfanget fra Gjerdeforkleet. Selve drakten er i samsvar med Hulda Garborgs standardmodell - liv, stakk og forkle. Vogt Svendsen både kopierte og diktet videre på de kjente elementer. Ørskogbunaden er basert på innsamlet materiale, og så videreført i en ny form. Det vesentlige er ivaretagelsen av broderisømmen. Disse tradisjonelle broderier er ikke vernet og det skal ekstra mye til for at sammensetningen skal kunne oppnå beskyttelse etter åndsverkloven.

Ørskogbunaden, slik den ble skapt av Vogt Svendsen, som en drakt som kombinerte kulturhistoriske tradisjoner og fri fantasi, er et kunsthåndverk av ypperste rang. Den mangler likevel det nyskapende og originale av kunstnerisk verdi som kan gjøre den til et åndsverk - og som derfor skulle tilsi at de senere variasjoner og etterligninger av bunaden også skulle være det. Da konklusjonen er at Vogt Svendsens basismodell for Ørskogbunaden ikke er beskyttet som et åndsverk, er det ikke nødvendig for lagmannsretten å gå inn på spørsmålet om rettsovergang av opphavsrettigheter.

Det er kun Husfliden som i utgangspunktet er bundet av rettsforliket. Samarbeidspartnerne var ikke delaktige i avtalen og utgangspunktet vil derfor være at disse heller ikke har tapt egne rettigheter. Bunadsnemnda, Ungdomssamlaget og Eigarlaget har imidlertid flere terskler å overvinne for å kunne hevde selvstendige rettigheter og således også en videre beskyttelse og rett til inngripen i forhold til de rettigheter Husfliden har, og derfor også de forpliktelser den har tatt på seg. Uavhengig av rettighetsposisjonen mener lagmannsretten at forliket, slik situasjonen og det tette samarbeidet var, binder disse parter som stod utenfor avtalen.